

Nr 175.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel, m.m.; given Stockholms slott den 24 februari 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel, *dels ock* bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen därjämte hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

C. Meurling.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161)
om fördelning av automobilskattemedel.

Häri genom förordnas, att 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skola, 3 § i nedan angiven del, hava följande ändrade lydelse:

1 §.

Av de under visst budgetår jämlikt förordningarna om automobilskatt, om särskild skatt å automobilgummiringar och om särskild skatt å bensin och motorsprit eller jämlikt de särskilda bestämmelser, Konungen enligt 18 § i förstnämnda förordning må hava meddelat, influtna skattemedel (*automobilskattemedel*) skola, sedan med nämnda medel bestritts hälften av de enligt gällande lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet utgående statsbidragen till vägunderhåll och vinterväghållning, tjugo procent tillfalla rikets städer för att användas för dessas gatu- och väghållning samt åttio procent landsbygden för att användas företrädesvis till förbättring och underhåll av för den allmänna samfärdseln särskilt betydelsefulla vägar och broar.

3 §.

1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, utgår bidrag med femton procent av distriktets verkliga kostnad för vägunderhåll och vinterväghållning under nästföregående kalenderår, dock allenast därest vägunderhållet hela det året ålegat vägkassan; och skall därvid i nämnda kostnad jämväl inbegripas all förvaltningskostnad, som icke uppenbarligen avser byggande av väg.

Till grund — — — — — förklaras förverkad.

b) Vad av — — — — — särskilda län.

2 mom. Av återstående — — — — — Konungen förordnar.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1927; skolande särskild fördelning av de under första halvåret 1927 influtna automobilskattemedel äga rum i enlighet med de nya bestämmelserna, dock att därvid bidrag enligt 3 § 1 mom. a) icke skall utgå.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMQVIST, LYBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Meurling, fråga om vissa ändringar i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel samt anför:

Av de medel, som inflyta genom automobilskatten, gummiringsskatten och bensinskatten, tillfalla 20 procent rikets städer för att användas för deras gatu- och väghållning samt 80 procent landsbygden för att användas företrädesvis till förbättring och underhåll av för den allmänna samfärdseln särskilt betydelsefulla vägar och broar. Inom vardera av dessa grupper avsättes viss andel, att i utjämnings syfte fördelas mellan städerna och länen på sätt Konungen förordnar.

I anslutning till den vid automobilskattens införande och meddelandet av bestämmelser angående automobilskattemedlens fördelning framhållna synpunkten, att den angelägnaste uppgiften för vägväsendets höjande vore att genom förstärkningsarbeten sätta vägnätet i stånd att tåla den starka påfrestningen från automobiltrafiken, har landsbygdens andel i skattemedlen hittills huvudsakligen använts såsom bidrag till vägförbättringar samt allenast i mindre utsträckning till vägunderbåll. Redan i skrivelse den 10 juni 1924 (nr 326), varigenom riksdagen anmälde, att riksdagen i huvudsak antagit ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till ny förordning om fördelning av automobilskattemedel, framhöll riksdagen emellertid i anledning av i ämnet väckta motioner, att såsom fullt jämbördiga med ombyggnads- och förbättringsarbeten torde böra betraktas de från de särskilda väghållningsskyldiga föreliggande anspråken på att genom bidrag från automobilskattemedel erhålla en välbehörlig lättnad i den genom automobiltrafikens starka tillväxt betydligt utökade och beträffande vissa vägsträckor synnerligen betungande väghållningsbördan. I anslutning härtill beslöt riksdagen för sin del en redaktionsändring i 4 § i det framlagda författningsförslaget för ernående av en önskvärd större trygghet för att de väghållningsskyldigas intressen skulle vid automobilskattemedlens fördelning bli tillbörligt beaktade.

Vid 1925 års riksdag väcktes i båda kamrarna lika lydande motioner (I: 34 och II: 43), i syfte att av den andel av automobilskattemedlen, som tillkomme landsbygden, erforderligt belopp skulle ställas till förfogande för att beträffande de väghållningsdistrikt inom landet, där samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, användas för tilldelning av ett ytterligare väghållningsbidrag å 15 procent utöver det ordinarie bidrag av 30 procent, som utginge enligt gällande väglag. Här till skulle komma ett ytterligare tilläggsbidrag att utgå efter vissa angivna grunder till sådana särskilt betungade väghållningsdistrikt, vilkas samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan.

I skrivelse nr 6 A, punkt 12, förklarade riksdagen efter en ingående motivering av sin ståndpunkt i frågan, att riksdagen funne vissa billighetsskäl tala för ifrågakvarande motionsvis framförda förslag och jämväl hyste den uppfattningen, att detsamma med vissa — på grundval av verkställda nödiga utredningar — vidtagna modifikationer skulle kunna innebära en godtagbar grund för åstadkommande av en bättre fördelning och utjämning av automobilskattemedlen. Med hänsyn till vissa anförda omständigheter ansåg dock riksdagen motionerna icke då böra påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida, men förklarade riksdagen sig vilja frambålla angelägenheten av att vid skeende fördelningar av automobilskattemedel tillbörligen beaktades de väghållningsskyldigas krav att erhålla en rättvis lättnad i en genom automobiltrafikens tillväxt betydligt ökad väghållningsbörd.

Efter det väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av Kungl. Maj:t anbefallts att verkställa utredning i frågan samt styrelsen och särskilt tillkallade sakkunniga den 14 november 1925 därutinnan avgivit betänkande med förslag, avlät Kungl. Maj:t på grundval härav proposition i ämnet den 20 februari 1926 (nr 170). Härvid föreslogs, att till väghållningsdistrikt, som medelst vägkassan övertagit underhållet, skulle utan föregående ansökan utgå av automobilskattemedel ett bidrag motsvarande 10 procent av distriktets verkliga kostnader för vägunderhåll, vinterväghållning och förvaltning, som ej avsåge byggande av väg, att bidraget skulle utgå av den efter utjämningsandelens avsättande förefintliga återstoden av landsbygdens andel i automobilskattemedlen, innan sagda återstod fördelades på länsfonder, samt att storleken av utjämningsandelen nedsattes från 20 till 15 procent av landsbygdens andel av skattemedlen. Propositionen vann riksdagens bifall, och ny förordning om fördelning av automobilskattemedel utfärdades den 28 maj 1926 (nr 161). Stadgande om det direkta väghållningsbidraget till vägdistrikt återfinnes i 3 § 1 mom. a) av förordningen.

De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1927 och hava erhållit tillämpning första gången vid i dagarna verkställd fördelning av de under år 1926 inflyttna automobilskattemedlen. Dessa medel uppgå till i runt tal 21,600,000 kronor. Fördelningen härav åskådliggöres av följande sammanställning:

1926 års automobilskattemedel

21,584,474.08 kronor

Städernas totala andel (20 %)	Landsbygdens totala andel (80 %)
4,316,894.82 kr.	17,267,579.26 kr.
Ordinarie andelen (85 %)	Utjämningsandelen (15 %)
14,677,442.97 kr.	2,590,136.89 kr.
Vägdistriktens direkta väghållningsbidrag	Länens ordinarie andelar
1,788,856.92 kr.	12,888,585.45 kr.

Huru det för väghållningsdistriktens bidrag till vägunderhåll och vinterväghållning avsatta beloppet, 1,788,857,92 kronor, fördelar sig å de särskilda länen framgår av följande tabell, därvid till jämförelse meddelas länen andelar i skattemedlen:

L ä n	1926 års automobilskattemedel		L ä n	1926 års automobilskattemedel	
	Vägdistrikts direkta väghållningsbidrag kr.	Länets ordinarie andel kr.		Vägdistrikts direkta väghållningsbidrag kr.	Länets ordinarie andel kr.
Stockholms län	137,152 45	915,731 42	Göteborgs o. Bohus län	71,235 —	295,648 63
Uppsala »	59,879 17	381,395 88	Älvsborgs »	106,942 78	646,769 73
Södermanlands »	56,586 12	525,012 68	Skaraborgs »	45,481 62	591,028 86
Östergötlands »	17,163 33	660,173 25	Värmlands »	174,788 55	800,040 88
Jönköpings »	—	411,352 29	Örebro »	72,755 53	674,732 85
Kronobergs »	59,263 72	346,218 33	Västmanlands »	21,747 84	422,815 95
Kalmar (norra) »	25,958 70	232,731 57	Kopparbergs »	120,037 24	875,281 90
Kalmar (södra) »		267,420 80	Gävleborgs »	133,823 49	766,947 69
Gotlands »	—	134,822 36	Västernorrlands »	96,420 10	601,073 16
Blekinge »	25,408 33	182,391 78	Jämtlands »	93,699 85	332,104 06
Kristianstads »	187,070 93	797,389 33	Västerbottens »	130,391 74	328,883 79
Malmöhus »	—	1,140,264 —	Norrbottens »	125,276 96	290,335 74
Hallands »	27,773 47	268,018 52			
			Summa kronor	1,788,856 92	12,888,585 45

Av landets 379 väghållningsdistrikt med en väglängd av 69,025 km. äro 220 distrikt (58.1 %) med en väglängd av 38,164 km. (55.3 %) berättigade till underhållsbidrag av automobilskattemedel. Dessa distrikt fördela sig å samtliga län utom Jönköpings, Gotlands och Malmöhus län, inom vilka län intet distrikt övertagit underhållet å sådan tid, att det varit berättigat till bidrag¹. Inom Kristianstads och Gävleborgs län hava samtliga väghållningsdistrikt överfört underhållet å vägkassan. Bidraget har beräknats beträffande 149 distrikt, inom vilka vägunderhållet varit övertaget av vägkassan såväl år 1925 som år 1926, å den verkliga kostnaden för år 1925 samt i 71 distrikt, där underhållet helt överförts å vägkassan först från och med den 1 januari 1926, å 1925 års uppskattade kostnad.

¹ Numera föreligga jämväl beträffande väghållningsdistrikt inom dessa län beslut om underhållets övertagande.

Från och med nästa års ingång bliva ytterligare 41 väghållningsdistrikt bidragsberättigade eller tillhopa 261 distrikt (68.9 %) med en sammanlagd väglängd av 46,594 km. (67.5 %). Vidare hava 10 väghållningsdistrikt under år 1926 fattat beslut om underhållets överlämnande till vägkassan från och med den 1 januari 1928, i anledning varav jämväl dessa — jämte de som ytterligare kunna tillkomma under innevarande år — bliva underhållsberättigade från och med 1929 års ingång.

I den mån väghållningsdistrikten övertaga underhållet inträder en automatisk stegring av vägunderhållsbidraget. Denna stegring låter sig svårigen beräkna, då gällande uppskattningar, av vilka åtskilliga verkställt under kris-tiden och andra kvarstå oförändrade sedan lång tid tillbaka, icke giva något tillförlitligt uttryck för den verkliga kostnaden. Med utgångspunkt från de ändringar med avseende å underhållskostnaden, som inträtt vid övergången från naturaunderhåll i de distrikt där sådan övergång redan ägt rum, torde man kunna räkna med att, sedan allt vägunderhåll övertagits av vägdistriktet, under i övrigt oförändrade förhållanden inemot 3 1/2 miljoner kronor komme att tagas i anspråk för ifrågavarande bidrag, såvitt angår själva vägunderhållet.

Till belysande av frågan, i vad mån i anledning av automobiltrafiken de väghållningsskyldigas utgifter för vägunderhållet på landet under de senaste åren stigit, må tjäna följande siffror, avseende underhållskostnad varå statsbidrag utgår:

1919	1920	1921	1922	1923/4	1924/5	1925/6
9.284,727	12.083,223	13,946,643	16,189,877	19,546,763	24.473,590	27,450,550

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.

I anledning av uppkommen fråga om höjande av det utav automobilskattemedel till väghållningsdistrikt utgående direkta väghållningsbidraget från 10 till 15 procent å kostnaden har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarar sig icke hava något att däremot erinra, därvid styrelsen tillika meddelat, att därest innevarande års bidrag beräknats utgå med 15 procent, detsamma skulle hava uppgått till 2,683,285 kronor.

Departementa-
chefen.

I annat sammanhang har jag underställt Kungl. Maj:ts prövning fråga om ändrade skattegrunder för väghållningsbesvärets utgörande på landet, varjämte det är min avsikt att inom den närmaste tiden anmäla förslag om sådan ändring i väglagen, att det ordinarie statsbidraget jämlikt nämnda lag må utgå jämväl å vinterväghållningskostnad. Jämsides med dessa åtgärder har emellertid till lättande för de väghållningsskyldiga av den genom automobiltrafiken ökade underhållskostnaden det direkta väghållningsbidraget synts böra något höjas.

Jag har icke anledning att här närmare uppehålla mig vid de vägande skäl, som tala för ett direkt väghållningsbidrag av automobilskattemedel till vägdistriktet, ej heller vid de grunder m. m., efter vilka ett dylikt bidrag bör utgå. I detta avseende tillåter jag mig hänvisa till inne-

hållet i det tidigare åberopade, av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt sakkunniga avgivna betänkandet jämte det av min företrädare i ämbetet i anslutning till detsamma gjorda uttalandet till det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 170 till 1926 års riksdag fogade statsrådsprotokollet. Vad angår bidragets storlek må emellertid erinras, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt de sakkunniga — vilka föreslagit att bidraget skulle utgå av landsbygdens utjämningsandel — såsom ett skäl för bidragets begränsande för det dåvarande till 10 procent anfört, att ett dylikt bidrag på lämpligt sätt hölle sig inom utjämningsandelen av de för landsbygden avsedda automobilskattemedel, att Kungl. Maj:t, som väl frångick förslaget om bidragets utgående av utjämningsandelen, likväl ansett sig sakna anledning att föreslå ändring i bidragets storlek, samt att riksdagen — i anledning av motionsvis framförda yrkanden om höjande av bidraget såsom för lågt tillmätt för att tillnärmelsevis motsvara den betydande ökningen av väghållningsbördan — förklarar sig visserligen icke vilja fränkänna de anförda synpunkterna visst berättigande men ansett försiktigheten bjuda, att bidraget för det dåvarande icke sattes högre än Kungl. Maj:t föreslagit.

Uppenbarligen är det av vikt att i föreliggande avseende framgå med viss varsamhet. För bidraget bör icke få tagas i anspråk allt för stor del av landsbygdens andel i skattemedlen. Denna andel hade i förra årets statsverksproposition för budgetåret 1926—1927 beräknats till 15,200,000 kronor eller 3,200,000 kronor mera än för närmast föregående år. Under år 1926 har emellertid ökningen i automobilskattemedlen ytterligare fortgått, och landsbygdens andel i nämnda års medel uppgår till icke mindre än omkring 17,275,000 kronor. I årets statsverksproposition har motsvarande andel för budgetåret 1927—1928 beräknats till ett med ytterligare nära 2,000,000 kronor förhöjt belopp eller till 19,200,000 kronor. Inför denna ökning av automobilskattemedlen lär man — utan att åsidosätta tillgodoseendet av de ändamål, vartill medlen i första hand skola användas, och med fasthållande i övrigt av gällande principer för medlens användning — så till vida kunna tillmötesgå de gång efter annan framförda kraven på ytterligare lindring i underhållstungan, att det direkta väghållningsbidraget nu höjes från 10 till 15 procent av kostnaden. Höjningen, som förutsätter ändring i 3 § 1 mom. a) i förordningen om fördelning av automobilskattemedel, torde böra vinna tillämpning vid utdelandet av nästa års bidrag.

Efter samråd med mig kommer chefen för finansdepartementet att denna dag underställa Kungl. Maj:ts prövning förslag, att hälften av det jämlikt väglagen utgående statsbidraget till vägunderhåll och, vid bifall till det av mig förut berörda förslaget om viss ändring i väglagen, jämväl till vinterväghållning skall bestridas av automobilskattemedel. I enlighet härmed och då det enligt väglagen utgående statsbidraget belöper sig till 30 procent av väghållningsdistriktens underhållskostnad skulle även

för statsverkets del en anpart motsvarande 15 procent av distriktens kostnad komma att täckas av sådana medel. Stadgande härom torde böra inflyta i 1 § i förordningen om fördelning av automobilskattemedel. I anslutning härtill torde vidare det i budgetförslaget under sjätte huvudtiteln till 8.5 miljoner kronor upptagna förslagsanslaget till bidrag till vägunderhållet på landet, med viss jämkning av vad jag därutinnan tidigare ifrågasatt, böra upptagas sålunda:

Bidrag till vägunderhållet på landet, <i>förslagsanslag</i>	kronor 4,250,000
Ytterligare bidrag till vägunderhållet på landet, <i>förslagsanslag</i> , att direkt utgå av automobilskattemedel	» 4,250,000.

För möjliggörande av en snabbare fördelning av automobilskattemedlen, varom från flera håll önskemål framkommit, torde fördelningen lämpligen böra framdeles avse de under visst budgetår i stället för såsom för närvarande under visst kalenderår inflyta medlen; fördelningen skulle då kunna ske redan på hösten före det år, arbetsföretagen i allmänhet igångsättas. Övergången till en dylik omläggning synes kunna så genomföras, att en särskild fördelning verkställes under instundande höst, avseende de under första halvåret inflyta medlen. Vid denna extra fördelning skulle för första gången tagas i anspråk medel för täckande av hälften av statsbidraget enligt väglagen, beräknat å 1926 års underhållskostnad och redovisat i 1927/8 års budget. Däremot skulle givetvis vid denna fördelning icke ifrågakomma något bidrag jämlikt 3 § 1 mom. a) i förordningen om fördelning av automobilskattemedel, då ju sådant bidrag för året redan utbetalts till väghållningsdistriktet. Omläggningen betingar viss jämkning i 1 § i berörda förordning.

Vidare torde för vinnande av den erforderliga enhetligheten beträffande nämnda båda underhållsbidrag böra vidtagas den ändringen i 3 § 1 mom. a) ifrågavarande förordning, att däri omförmålt bidrag, liksom statsbidraget enligt väglagen i motsvarande fall, beräknas å verkliga kostnaden under året närmast före det fördelningen äger rum; därmed vinnes jämväl den fördelen, att redan 1928 års bidrag kunna beräknas å kostnader, för vilka på föreskrivet sätt förda och granskade räkenskaper ligga till grund.

I anslutning härtill torde en sådan omläggning av utbetalningarna av bidragen böra ske, att därigenom erforderlig administrativ förenkling ernås och dubbelarbete undviks. Statsverkets bidrag till vägväsendet utgår för närvarande under många former, och åtskilliga bidragsberättigade arbeten — såsom exempelvis vägunderhåll och vägförbättringar — ligga varandra tekniskt så nära, att en enhetlig och sakkunnig kontroll är ofrånkomlig för att trygga statsmedlens riktiga användning.

Vad särskilt underhållsbidragen angår, så verkställes den till grund här för liggande granskningen av väghållningsdistriktens räkenskaper genom sakkunniga, som utses av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Styrelsen utbetalar i samband med automobilskattemedlens fördelning de härav utgående underhållsbidragen, under det att länsstyrelserna med stöd av samma gransk-

ning utbetalar statsbidraget enligt väglagen. Då grunderna för dessa bidrag hädanefter bliva i all huvudsak desamma, är givetvis detta dubbelarbete onödigt och av direkt olägenhet för den enhetliga behandlingen. Då även övriga statsbidrag till vägväsendet utgå genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som numera jämväl utövar tillsyn över vägdistriktens räkenskaper och upprättar den härpå grundade statistiken, så synes riktigt att till denna styrelse förlägga utbetalandet av även statsbidraget enligt väglagen, varigenom kontrollen å samtliga statsbidrag till allmänna vägväsendet samlas på en hand.

Den här berörda frågan om bidragsmedlens ändamålsenliga utbetalning behöver emellertid icke upptagas till slutlig behandling i detta sammanhang, då Kungl. Maj:t äger att därutinnan meddela bestämmelser. Givetvis bör härvid tillses, att bidragen utan onödig omgång utdelas till väghållningsdistrikten så snart lämpligen ske kan.

Departementschefen uppläser härefter upprättat förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att antaga samma förslag,

dels ock att, med ändring av Kungl. Maj:ts i 1927 års statsverksproposition framlagda förslag angående upptagande under sjätte huvudtiteln i riksstaten för budgetåret 1927—1928 av det ordinarie anslaget till bidrag till vägunderhållet på landet, i nämnda riksstat uppföra ifrågavarande ordinarie anslag sålunda:

Bidrag till vägunderhållet på landet,	
<i>förslagsanslag</i>	kronor 4,250,000
Ytterligare bidrag till vägunderhållet	
på landet, <i>förslagsanslag</i> , att direkt	
utgå av automobilskattemedel	» 4,250,000.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.